

פרק לא יחפור

מתניתין:

לא יחפור אדם בור ברשותו, (1) סמוך לבורו של חברו הנמצא ברשות חברו.

ולא יחפור שיח, חפירה ארוכה או קצרה [”שיח” הוא כמו בור, אלא ש”בור” הוא עגול, ואילו ”שיח” הוא ארוך וצר], ולא מערה, מרובעת, ומכוסה בקירוי, (2) ולא יעביר סמוך לבורו של חברו את אמת המים, חריץ בקרקע, שדרכה זורמים המים ממקור המים סביב השדה, ומשדה לשדה, ולא יעשה נברכת הכובסין, חפירה מרובעת שעושים בקרקע ומי גשמים מתכנסים בתוכה, ובהם מכבסים הבגדים. (3)

מי שיש לו חצר או שדה סמוך לחצר או לשדה של חברו, אסור לו לחפור בור סמוך למיצר שמפריד בין תחומו לתחום חברו, כי בכך הוא מזיק לבורו של חברו, שחפר בתוך תחומו.

ובגמרא מבואר באיזה אופן הוא האיסור, האם כשבא לחפור אחר שכבר חפר השני, או אף כשלא חפר עדיין, כיון שיש לו אפשרות לחפור, או שהאיסור הוא בבאו שניהם לחפור בבת אחת.

מתשמישו, והניזק לא יצטרך להתבטל! ? ובספר ברכת שמואל [יג] כתב בשם הגר”ח, שכל החיוב של ד’ אבות נזיקין אינו אלא בעושה המזיק מעשה להיכנס בתוך של חברו, או להגיע אליו, מה שאין כן ההרחקות בפרקנו, שנחשב המזיק כמי שעושה בתוך שלו. והרמב”ן בקונטרס דינא דגרמי הקשה, מדוע הנוטע אילן בתוך שלו, בסמוך לבורו של חברו, למה לא הוי כמו שור המזיק? ועיין בתירושו. והאריך עוד הרמב”ו שם, בשאלה האם חייב לשלם בכל ההרחקות הללו, האם נחשב הדבר כמו מזיק בידים וחייב לשלם, או נחשב שעושה על ידי גרמא ופטור מלשלם. ועיין בברכת שמואל סי’ י”ד שהאריך בביאור דבריו.

2. כדאיתא בב”ב נ ב. עיי”ש.

3. וקרויים הוא אמה, לפי שהן רחבים אמה ברום אמה. לשון הרע”ב בריש מו”ק.

1. הקשה נתיבות המשפט [קנה יח], לגבי כל דיני ההרחקות המבוארים במשנתנו, מדוע לא נאמר שהחיוב להרחיק הוא מדין בור, שהוא אחד מארבעת אבות הנזיקין, כי נזק שכזה הוא כמו ”בור המתגלגל ברוח מצויה”, שהולך ומזיק לאחר שהונח. ותירץ, שכל אבות המזיקין שחייבה תורה על הזיקם, יכול האדם להחזיקם ברשותו, ולשומרם שלא יצאו ויזיקו, ולכן חייבה תורה לשלם על הזיקם כיון שלא שמרם מלהזיק. אך לעומת זאת, לגבי כל ההרחקות מנזק המבוארות בפרקנו, הרי אי אפשר ”לשמור” את ה”מזיק” כדי למנוע את ההזיק, אלא אם כן ימנע האדם מלעשות את השימוש שהוא צריך לו בחצרו שלו, שלא ישתמש בו כלל. ובאופן שכזה לא חייבה תורה תשלום על הזיקן אלא אנו אומרים, אדרבה, הניזק הוא זה שצריך לשמור עצמו מלהנזק כתוצאה מהשימוש שעושה שכנו בחצרו, ועליו להרחיק עצמו ממקום שימושו של חברו. כי למה יצטרך המזיק להתבטל